

## Tekst 1

---

De doop is het inwijdingsritueel van de christelijke Kerk. Het ritueel bestaat uit een onderdompeling of een besprenkeling met water. Historisch werd de doop beschouwd als reiniging en wedergeboorte. Een gebruikelijk thema in de christelijke kunst is de doop van Christus door Johannes de Doper.

Johannes wordt beschouwd als een van de laatste profeten uit het Oude Testament en de eerste heilige uit het Nieuwe Testament. Hij leidde een ascetisch leven in de woestijn. In het water van de Jordaan doopte hij mensen die wilden boeten voor hun zonden. Op een dag kwam ook Christus naar hem toe om zich te laten dopen. Toen Johannes hem doopte daalde de Heilige Geest in de gedaante van een duif uit de hemel neer.

In de iconografie van de doop wordt het water vloeiend afgebeeld. Ook in de *Didachè*, een van de oudst bewaarde documenten met voorschriften voor de eredienst en het kerkelijk leven, staat dat koud en stromend water de voorkeur verdient.

De rooms-katholieke en de protestantse kerken kennen de kinderdoop, maar ook volwassenen worden wel gedoopt.

## Tekst 2

---

Het credo behoort tot de vaste gregoriaanse gezangen van de dagelijkse mis in kerken en kloosters. Het wordt tot op heden in sommige kerken door de gelovigen gezongen.

Een rooms-katholieke mis bestaat uit twee delen, de dienst van het woord en de eucharistie. In de dienst van het woord horen de gelovigen onder meer de lezing uit het evangelie en de preek. In de eucharistie wordt de communie uitgereikt. Het credo komt na de dienst van het woord en vóór de eucharistie. De geloofsbelijdenis was oorspronkelijk immers een voorbereiding op de doop. Aan de communie kunnen alleen gedoopten deelnemen.

(slot van het credo)

Et unam, sanctam, catholicam et apostolicam Ecclesiam.

Confiteor unum baptismum in remissionem peccatorum.

Et expecto resurrectionem mortuorum,  
et vitam venturi saeculi.

Ik geloof in de ene, heilige, katholieke en apostolische Kerk.

Ik belijd één doopsel tot vergeving van de zonden.

Ik verwacht de opstanding van de doden  
en het leven van de komende eeuwen.

### Tekst 3

---

De Italiaanse monnik Guido van Arezzo (ca.990-1033) had in zijn tijd een naam opgebouwd als muziekpedagoog. Die naam had hij onder meer te danken aan het notensysteem dat hij ontwikkeld had, waarbij de toonhoogte kwam vast te liggen door het gebruik van lijnen, aanvankelijk twee, later vier.

Daarnaast ontwikkelde hij een methode om van blad te zingen. De notennamen die hij daarvoor gebruikte bestaan nog steeds: *ut, re, mi, fa, sol, la, si*.

### Tekst 4

---

Vanaf het einde van de twaalfde eeuw begon de ontwikkeling van de meerstemmige kerkmuziek. Eerst werden alleen losse misonderdelen meerstemmig gezet. In de veertiende eeuw componeerde de Franse componist Guillaume de Machaut (ca.1300-1377) als een van de eersten een volledig vierstemmige mis: de *Messe de Nostre Dame*, de Mis voor Onze Lieve Vrouw.

Guillaume de Machaut was de beroemdste componist van zijn tijd. Na een leven van reizen door heel Europa, in dienst van verschillende vorsten, werd hij in 1340 kanunnik (een lagere geestelijke) aan de kathedraal van Reims. Deze kerk was de kroningskerk van de Franse koningen en had een geschoold koor dat de missen opluisterde. Machaut maakte deel uit van dit koor en componeerde er ook voor. Hij componeerde een aantal geestelijke werken waaronder, aan het eind van zijn leven, de *Messe de Nostre Dame*.

## Tekst 5

---

In november 1684 kocht prins Willem III (1650-1702), stadhouder van de Republiek der Verenigde Provinciën en koning van Engeland, van een Gelderse edelman het oude landhuis Het Loo. De Veluwe oefende een grote aantrekkingskracht uit op de prins, die een hartstochtelijk jager was en al meer jachthuizen bezat.

Een daarvan was het jachtslot aan de Zoestdijk in de buurt van Baarn, dat de kern vormt van het latere paleis Soestdijk. Alle jachthuizen hadden grote tuinen die Willem, net als Lodewijk XIV, volgens eigentijdse ontwerpen liet veranderen. De landerijen in de Republiek kregen in deze jaren steeds meer een internationale allure.

## Tekst 6

---

In 2011 pakte het theatergezelschap De Utrechtse Spelen groot uit met de opera *Orfeo ed Euridice* van Christoph Willibald von Gluck. Hij componeerde zijn opera in 1762 op een libretto van Ranieri de' Calzabigi.

*Orfeo ed Euridice* werd twee zomers achtereenvolgend opgevoerd in de tuin van paleis Soestdijk. Dat paleis diende vanaf de negentiende eeuw als verblijfplaats van de familie Van Oranje. Koningin Emma bracht tot haar dood in 1934 de zomers door op Soestdijk. Haar dochter, koningin Wilhelmina, verkoos echter Het Loo boven Soestdijk. Vanaf 1937 werd Soestdijk permanent bewoond door prinses Juliana en haar gezin. Sinds de dood van prins Bernhard staat paleis Soestdijk leeg.

Bij de uitvoering van *Orfeo ed Euridice* zat het publiek van ruim 1500 mensen op een tribune aan de rand van de paleisvijver. Het orkest stond op een ponton op het water.

De personages speelden in, op, onder en rondom het water van de paleisvijver. Daarnaast 'speelden' ook dieren een rol in de opera. Zo werd er een getrainde uil toegevoegd die op gepaste momenten door het beeld en over het publiek vloog en zelfs op de hand van Orfeo landde.

De voorstelling, geregisseerd door Jos Thie, begon bij zonsondergang en eindigde in het donker.

## Tekst 7

---

De Griekse held Orpheus was voor de Grieken de grondlegger van de muziek. De mythische zanger en lierspeler uit de klassieke oudheid wist de levende en levenloze natuur in de ban van zijn dwingende en bedwelmende muziek te brengen. Als hij op zijn snaren tokkelde, verloren zelfs de wilde dieren hun woestheid.

Hij trouwde met Eurydice, die kort na hun bruiloft stierf door de beet van een giftige slang. Orpheus was ontroostbaar en wilde haar terughalen. Hij daalde af naar de onderwereld, waar de god Hades heerste en waar wraakgodinnen, de Furiën, samen met de driekoppige hellehond Cerberus de toegang bewaakten.

Allen raakten door Orpheus' gezang betoverd en gaven hem toestemming om de onderwereld te betreden. Eurydice mocht haar man naar het daglicht volgen, mits hij bij de tocht naar boven niet achterom zou kijken. Maar toen hij haar niet meer hoorde keek hij toch om, waardoor hij haar voorgoed verloor.

De opera van Von Gluck verloopt anders dan de mythe. Opeens verschijnt de god Amor, die Orfeo en Euridice weer bij elkaar brengt. Amor is hier een 'deus ex machina', een god die in het klassieke Griekse theater met behulp van een (toneel)machine letterlijk uit de hemel neerdaalde om het verhaal tot een goed of een kwaad einde te brengen.

## Tekst 8

---

China was in de fantasie van de Europeanen al sinds de reis van Marco Polo in de dertiende eeuw, een geïdealiseerde, sprookjesachtige en exotische tegenhanger van de eigen westerse maatschappij. Door handelscontacten kwamen er veel Chinese producten op de Europese markt, vaak aangepast aan de westerse smaak. Voor de Europese klant waren die goederen direct herkenbaar als Chinees, maar ze weken af van de authentieke Chinese kunst. Op die manier kregen de Europeanen een vertekend beeld van de Chinese cultuur. Aan het eind van de negentiende en het begin van de twintigste eeuw kwam dat exotische beeld van China in allerlei kunstdisciplines voor. Europese kunst, gebaseerd op dat vertekende beeld van China, noemt men Chinoiserie.

## Tekst 9

---

Le Rossignol, De Nachtegaal.

I

Een arme visser geniet elke nacht van de zang van de nachtegaal. Dan maakt een delegatie van de keizer haar opwachting en vraagt de nachtegaal mee te gaan naar het keizerlijk paleis. De vogel gaat akkoord, maar waarschuwt dat zijn zang toch het allermooist klinkt in de natuur.

II

De nachtegaal zingt voor de keizer, die diep ontroerd raakt door het gezang. Hij vraagt hoe hij de vogel kan belonen. De nachtegaal antwoordt dat de keizerlijke tranen voor hem genoeg beloning zijn.

Dan komen er drie Japanse gezanten die de keizer een mechanische nachtegaal schenken. Terwijl deze zijn kunsten vertoont verlaat de echte nachtegaal stilletjes het paleis. Ontstemd verbant de keizer de weggevoegen vogel uit zijn rijk en benoemt de mechanische nachtegaal tot eerste zanger.

III

De keizer is ernstig ziek geworden en ligt op sterven. Plotseling komt de nachtegaal terug en geneest hem met zijn zang. De keizer vraagt de vogel voorgoed aan het hof te blijven, maar de nachtegaal wil vrij kunnen rondvliegen. Hij belooft voortaan elke nacht terug te zullen komen. De hovelingen verwachten bij dageraad de keizer dood aan te treffen, maar hij wenst hen vrolijk goedemorgen.

## Tekst 10

---

Stravinsky werkte bij Diaghilevs Ballets Russes samen met beeldend kunstenaar Alexandre Benois, die de kostuums en decors voor *Le Rossignol* ontwierp.

Stravinsky wilde voor de uitvoering van deze opera meer nadruk op het visuele dan op de tekst. De rol van de keizer was bijna helemaal choreografisch. De nachtegaal en de visser zongen bij de première vanuit de orkestbak, terwijl zij op het toneel werden uitgebeeld door dansers. Daardoor leek het alsof er op het podium twee poppen 'gemanipuleerd' werden door de kracht van de muziek en de twee zangstemmen in de orkestbak.

## Tekst 11

---

In 1973 richtte choreograaf Lin Hwai-Min in Taiwan het eerste gezelschap voor moderne dans op en noemde het Cloud Gate Dance Theatre, naar de oudst bekende Chinese dans. Het Cloud Gate Dance Theatre werd geselecteerd voor verschillende prijzen. Zo bestempelde The New York Times het in 2003 met de titel *Best Dance Of The Year*. De choreografie van *Moon Water* werd gemaakt op Bachs *Zes suites voor cello solo*.

## Tekst 12

---

Meditatie, ontstaan vanuit het boeddhisme, bestaat uit concentratie-oefeningen die je gedachten tot rust moeten brengen. Door grote concentratie wordt je geest tot het hier en nu teruggedleid om je werkelijke zelf te ervaren. Je kunt je bij het mediteren concentreren op je ademhaling of op mantra's, woorden of geluiden die steeds worden herhaald. De geestelijke toestand tijdens het mediteren kan worden vergeleken met diepe slaap, met dit verschil dat lichaam en geest wakker zijn. Meditatie is vaak onderdeel van yoga.

Tai Chi en Qi Gong (uitspraak: tsjie ghong) zijn voorbeelden van bewegend mediteren. Ze zijn deel van de Chinese leer tot behoud en verbetering van de lichamelijke en geestelijke gezondheid. Tai Chi is een vechtkunst waarbij gebruikgemaakt wordt van de veerkracht van ontspannen spieren. Bij Qi Gong bewegen de lichaamsdelen volgens een voorgeschreven patroon. Qi staat voor levensenergie. Met Tai Chi en Qi Gong bouw je energie op die je vrij door je lichaam laat stromen.

## Tekst 13

---

De *Spiral Jetty* van Robert Smithson in het Great Salt Lake in Utah, Verenigde Staten, ontstond naar eigen zeggen doordat Smithson graag een 'aardwerk' wilde maken met de kleur rood. Zo kwam hij in aanraking met het Great Salt Lake, waarvan het water, volgens zijn zegsman, de kleur had van tomatensoep. Smithson ging op onderzoek uit, trof precies aan waarop hij had gehoopt en raakte in extase: "Toen ik naar de plek keek, leek die wel te weerkaatsen tot aan de horizon en wekte zo de indruk van een onbeweeglijke cycloon, terwijl het flinterende licht het landschap leek te schokken. Er verspreidde zich een sluimerende aardbeving over de flakkerende stilte in een kolkende sensatie zonder beweging. Deze plek was een draaiing die zichzelf in een immense rondheid omsloot. Uit die kolkende ruimte ontstond de mogelijkheid van de *Spiral Jetty*," schreef hij later.

## Tekst 14

---

*Broken Circle Spiral Hill* is het eerste werk dat valt onder wat Smithson 'Land Reclamation Art' noemde: het opeisen van land voor de kunst. Zijn voorkeur ging daarbij uit naar het door de industrie aangetaste landschap. Dit kwam niet voort uit ecologische betrokkenheid; juist de verontreiniging van het milieu in al haar verschijningsvormen fascineerde hem als kunstenaar. Hij was geïnteresseerd in de esthetiek van landschappen die zich in een overgangsfase bevinden.

Smithson wilde filmbeelden van de overstromingsramp in Zeeland van 1953 monteren met beelden uit de totstandkoming van *Broken Circle Spiral Hill*. Geldgebrek en de plotselinge dood van de kunstenaar in 1973 hebben dit filmproject echter stilgelegd.

In 2011 is *Broken Circle Spiral Hill*, ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan ervan, volledig gerestaureerd en is de film alsnog tot stand gekomen.

## Tekst 15

---

Het idee van entropie - de tendens van systemen en dingen om te vergaan, op te lossen - behoort tot het gedachtegoed van Robert Smithson. Deze processen vormen een wezenlijk onderdeel van zijn werk: de natuur wordt aangetast maar gaat ook weer haar eigen gang. Smithson: "Als het werk genoeg fysieke aanwezigheid heeft, zal elke natuurlijke verandering het werk waarschijnlijk ten goede komen."